

Barbara Pytlos

"Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie : antologia narodowych kodeksów etycznych", pod red. Zdzisława Gębołysia i Jacka Tomaszczyka, Warszawa 2008 : [recenzja]

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 3-4/3/4, 108-112

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książka ma charakter informacyjny i dokumentacyjny, ponieważ jej celem jest zachowanie w pamięci potomnych dokonania polonijnego bibliofila. Można ją polecić szczególnie badaczom emigracji i Polonii oraz bibliologom, a także studentom bibliotekoznawstwa i historii.

Barbara Pytlos

Institut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego

Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie : antologia narodowych kodeksów etycznych / pod red. Zdzisława Gębołyśa i Jacka Tomaszczyka ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008.- 284 s.- ISBN 978-83-61464-01-3

W 2008 roku Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich wydało książkę nie tylko interesującą, ale także wypełniającą pewną lukę w zakresie wiedzy o profesji bibliotekarskiej w Polsce. Publikacja *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Antologia narodowych kodeksów etycznych* pod redakcją Zdzisława Gębołyśa i Jacka Tomaszczyka wymagała od redaktorów sporego nakładu pracy, uporu i cierpliwości. Była także „przygodą”, która zaczęła się w roku 1989, pod wpływem prof. dr. hab. Zbigniewa Żmigrodzkiego, autora też do pierwszego polskiego projektu kodeksu bibliotekarskiego (Gębołyś, 2009). Z. Gębołyś tak początki zainteresowania się tą tematyką: „Prawdę powiedziawszy problematyka etyczna nie zajmowała mojej szczególnej uwagi przez następne dziesięciolecie. Niczym zahibernowana czekała na ‘odmrożenie’, na lepsze czasy? Kolejny, jak się okazało brzemienisty impuls przyszedł ze strony moich rosyjskich przyjaciół. Podczas konferencji naukowej ABDOS w Berlinie, na którą jeździłem w latach 1996-2001, otrzymałem od profesor Jeleny Melentejewej tekst kodeksu rosyjskiego bibliotekarza. Niedługo po powrocie mój wieloletni przyjaciel, rosyjski bibliotekoznawca Piotr Sergiejewicz Sokow nadesłał mi wydaną w Petersburgu antologię kodeksów etyki bibliotekarskiej na świecie¹. Lektura tej pub-

¹ *Bibliotečnája etika v stranach mira*, Sostaviteli: V. F. Firsov, I. A. Trušina, Sankt-Petersburg 2002

likacji obudziła drzemiące we mnie zainteresowanie. Nie od razu przywołała do pomysłu przygotowania podobnej edycji w języku polskim, ale niewątpliwie rozbudziła 'uśpioną' etyczną wrażliwość. Niewątpliwie skłoniła do postawienia szczegółowych pytań i rozpoczęcia badań. W latach 2001-2004 opublikowałem kilka tekstów, w których przedstawiłem w ujęciu porównawczym kodeksy etyki bibliotekarskiej najpierw w Europie, następnie na świecie [...] W latach 2003-2009 wygłosiłem łącznie 12 referatów na ten temat na różnych forach, na konferencjach naukowych, na seminariach bibliotekarzy bibliotek publicznych [...]" (Gębołyś, 2009, s. 15).

Praca Z. Gębołyśa nad antologią kodeksów etyki bibliotekarskiej na świecie trwała od roku 2003, kiedy to rozpoczął pracę w Zespole Opracowania Kodeksu Etyki Bibliotekarza i Pracownika Informacji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Publikacja *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Antologia narodowych kodeksów etycznych* zawiera 66 kodeksów, w których zwrócono uwagę na podstawowe wartości etyczne, jakimi w swojej działalności powinni się kierować bibliotekarze na całym świecie. Teksty wydano w tłumaczeniu na język polski, autorstwa drugiego redaktora zbioru Jacka Tomaszczyka (wszystkie translacje z języka angielskiego). Praca ta nastęrczała wielu trudności ze względu na specyfikę tych dokumentów: brak osobowych autorów (powstają bowiem w wyniku pracy zbiorowej zespołów, powoływanych przez krajowe stowarzyszenia bibliotekarskie), zwięzłość i komunikatywność języka czy indywidualne cechy, jak historia kraju, w którym powstał dany dokument, wykorzystana terminologia, charakter usług bibliotekarskich czy zasięg terytorialny kodeksu (Gębołyś i Tomaszczyk, 2008, s. 11-38). Tłumacze starali się zatem być wiernymi kodom: kulturowemu kraju w którym dokument powstał, leksykalno-semantycznemu i estetycznemu. Każdy z nich stawia przed tłumaczem określone trudności (Krzysztofiak, 1996, s. 64-83). Szkoda, że publikacja nie zawiera dokumentów oryginalnych, co redaktorzy dostatecznie wytłumaczyli (Gębołyś i Tomaszczyk, 2008, s. 13). Książkę *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie* cechuje komunikatywny język, co już należy do szczególnych zasług redaktorów.

Analiza kodeksów pozwala na wyróżnienie stałych elementów ich struktury treściowej: wstępu, czyli części pierwszej, oraz części drugiej zawierającej wykaz cech, powinności oraz obowiązków bibliotekarzy, także komentarzy i różnego typu objaśnień, dotyczących przeważnie sankcji w razie nieprzestrzegania zamieszczonych zasad (Gębołyś i To-

maszczyk, 2008, s. 25). Części składowe poszczególnych kodeksów zostały przedstawione w formie tabeli (Gębołyś i Tomaszczyk, 2008, s. 26-28), a także w sytuacji gdy występują różnice w ich budowie, dokładniej omówione, np. te, w których akcentuje się stosunek bibliotekarza do innych zawodów (Nikaragua, Chorwacja, Estonia, Szwajcaria, Węgry, Singapur) czy do stowarzyszenia zawodowego (Chile, Indonezja, Japonia, Kostaryka, Wenezuela). „Nie ma wątpliwości co do tego, że płaszczyzną odniesień kodeksów powinny być w szczególności: stosunek bibliotekarza do użytkowników, czyli podmiotu biblioteki, dalej stosunek bibliotekarza do informacji i dokumentów, a zatem do przedmiotu pracy bibliotecznej. Wśród obszarów zastosowań mocno uwydatniony jest sam zawód bibliotekarza, jego kwalifikacje, stosunek do innych bibliotekarzy oraz relacji pomiędzy bibliotekarzem a społeczeństwem i biblioteką. Patrząc z tego punktu widzenia, nie zauważamy większych różnic pomiędzy poszczególnymi kodeksami, z czego zdaje się wynikać integralny sposób patrzenia na etykę bibliotekarską” (Gębołyś i Tomaszczyk, 2008, s. 290).

W kontekście zamieszczonej na stronie przedtytułowej uwagi: „Książka przeznaczona do użytku naukowego i dydaktycznego” nasuwa się kwestia potrzeby i przeznaczenia książki poświęconej kodeksom etyki bibliotekarskiej. Redaktorzy następująco uzasadniają opracowanie antologii kodeksów etyki bibliotekarskiej – ma ona przedstawić polskiemu Czytelnikowi aktualny zestaw kodeksów etycznych ze wszystkich kontynentów; pobudzić środowiska bibliotekarskie do dyskusji nad wartościami i standardami etycznymi na świecie; pokazać wzajemne przenikanie się refleksji etycznej. Zbiór jest adresowany do bibliotekarzy, bibliotekoznawców, pracowników informacji, pracowników książki, osób interesujących się etyką biblioteczną, a także samą etyką.

Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie to książka przedstawiająca zbiory zasad postępowania bibliotekarzy w różnych sytuacjach zawodowych. I jak słusznie zauważa Gabriela Besler jest ona kolejnym uszczegółowieniem etyki szczegółowej (Besler, 2009, s. 26-31). Niektóre z dokumentów poza zbiorem zasad ogólnych, zawierają wiele powinności bibliotekarzy wobec instytucji, stowarzyszeń, które ten kodeks tworzyły, także w odniesieniu do przedstawicieli ich zawodu, użytkowników danej biblioteki czy ośrodka informacji, a także społeczeństwa oraz przedstawicieli zawodów pokrewnych. Polski *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji* 22 lutego 2005 roku przyjął zespół autorski i przedstawiciele Zarządu SBP. Jego autorzy – Sabina Cisek, Zdzisław Gębołyś, Henryk Hollender, Artur Jazdon, Barbara Sosińska-

-Kalata (przewodnicząca) – dołożyli starań, aby pomieścić w opracowaniu możliwie wszystkie problemy, które wiążą się z zawodem bibliotekarza i pracownika informacji w Polsce. Tekst składa się z trzech części. Pierwsza zawiera zasady ogólne, druga dotyczy zobowiązań bibliotekarzy i pracowników informacji wobec społeczeństwa, trzecia zaś postanowienia końcowe (Gębołyś i Tomaszczyk, 2008, s. 226-230). W zasadach ogólnych wypunktowano sprawy najbardziej reprezentatywne dla środowiska bibliotekarskiego, zwrócono uwagę na przeciwstawianie się bibliotekarzy i pracowników informacji cenzurze i jakimkolwiek ograniczaniu dostępu do informacji.

Niemal każdy z kodeksów formułuje sposoby zachowań odnośnie do wolności intelektualnej oraz cenzury. Najkrótszym dokumentem tego typu w omawianym zbiorze jest *Kodeks etyki profesjonalnej bibliotekarza rosyjskiego*. W jedenastu punktach podaje się tam obowiązki i prawa bibliotekarza, dość ogólnie i bez zaznaczenia sankcji, jeśli byłyby one przekroczone. Można się zastanawiać, czy rzeczywiście spełnia on wymogi dokumentu o charakterze etycznym. Podobnie jest w przypadku bułgarskiego *Kodeksu etyki*, chociaż dokładniej określono tu obowiązki dla przedstawicieli tego zawodu.

Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie to książka, która powinna zainteresować środowisko, trafić do bibliotekarzy pracujących w różnych typach bibliotek, a zarazem stać się przedmiotem dyskusji, także w gronie etyków. Interesujące byłyby wypowiedzi na jej temat bibliotekarzy i pracowników informacji z mniejszych miejscowości, także ze wsi. Zdarza się bowiem, że ich postępowanie zależne jest również od instytucji, które sprawują nad nimi opiekę finansową. Publikacją tą powinni się zatem zainteresować samorządowcy i radni, a także osoby pełniące ważne funkcje publiczne, którym nie powinien być obojętny los przyszłych pokoleń, w każdym kraju bowiem bibliotekarze i pracownicy informacji pracują na rzecz ich mądrego wychowania.

Bibliografia

Besler G. (2009), *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Komentarz z punktu widzenia etyki ogólnej*. „Bibliotheca Nostra”, nr 1, s. 26-31.

Gębołyś Z. (2009), *Droga do kodeksów etyki bibliotekarskiej na świecie*. „Bibliotheca Nostra”, nr 1, s. 14-25.

Gębołyś Z., Tomaszczyk J. (red.) (2008), *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Antologia narodowych kodeksów etycznych*. Warszawa 2008.

Krzysztofiak M. (1996), *Przekład literacki we współczesnej translatoryce*. Poznań.